

УДК 336.74

О. В. Крилова,
к. т. н., доцент, доцент кафедри економічного аналізу та фінансів,
Національний ТУ "Дніпровська політехніка"

DOI: 10.32702/2306-6814.2018.23.23

ОСОБЛИВОСТІ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

O. Krylova,
PhD in of Technical Sciences, Associate Professor, National TU Dnipro Polytechnic

FEATURES OF THE MONEY-CREDIT POLICY OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE

У статті досліджено особливості і сутність грошово-кредитної політики Національного банку України. Досліджено різноманітні погляди науковців стосовно визначення сутності грошово-кредитної політики. Визначено, що грошово-кредитна політика — це комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, спрямованих на забезпечення стабільності грошової одиниці України через використання визначених Законом засобів і методів. Грошово-кредитна політика є комплексом заходів у галузі грошового обігу і кредиту, які покликані забезпечити стабільність грошової одиниці України за рахунок впровадження регламентованих законом засобів і методик. Встановлено, що ключовим елементом національної економіки країни виступає фінансовий сектор, його життєдіяльність забезпечує сталий розвиток економіки, створення та розподіл фінансових ресурсів і послуг, накопичення інвестиційного капіталу, а також покращення макроекономічних і монетарних показників. У скрутних умовах сьогодення таких: ріст інфляції, збільшення грошової маси в обігу, девальвації гривні, ріст бюджетного дефіциту, скорочення золотовалютного резерву, питання монетарного регулювання стають надзвичайно актуальними. Криза в економіці країни стала складним викликом для Національного банку в питаннях вдосконалення діючої грошово-кредитної політики, пошуку інноваційних механізмів для її реалізації, які обов'язково врахують фази економічного циклу, а також світовий досвід розвинутих країн, все це має на меті в перспективі забезпечити соціально-економічний розвиток у довгостроковій перспективі.

In this article, the features and essence of the monetary policy of the National Bank of Ukraine are researched. Various views of scientists regarding the essence of monetary policy are investigated. It is determined that monetary policy is a complex of measures in the field of money circulation and credit, aimed at ensuring the stability of the monetary unit of Ukraine through the use of means and methods specified by this Law. Monetary policy is a complex of measures in the field of money circulation and credit, which are intended to ensure the stability of the monetary unit of Ukraine due to the introduction of regulated by law funds and techniques. It is established that the financial sector is the key element of the national economy; its vital functions ensure the sustainable development of the economy, the creation and distribution of financial resources and services, the accumulation of investment capital, as well as the improvement of macroeconomic and monetary indicators. In today's harsh conditions such as: rising inflation, increasing money supply in circulation, devaluation of the hryvnia, rising budget deficits, reducing the gold and foreign exchange reserves, issues of monetary regulation become extremely relevant. The crisis in the country's economy has become a challenging task for the National Bank to improve the current monetary policy, to find innovative mechanisms for its realization. Which will necessarily take into account the phases of the economic cycle, as well as the world experience of the developed countries, all this is intended in the future to ensure socio-economic development in the long run.

Modern crises suggest that, in modern practice, central banks should take care not only to achieve a general level of stability of the financial system in the framework of the implementation of the overall financial policy of the state. Consequently, in monetary policy, accents should be shifted from unilateral consideration of the value of money as their purchasing power to a comprehensive assessment, taking into account the value of money as capital.

Ключові слова: Національний банк, грошово-кредитна політика, управління, інструменти, методологія, підходи.

Key words: National Bank, monetary policy, management, tools, methodology, approaches.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Ключовим елементом національної економіки країни виступає фінансовий сектор, його життєдіяльність забезпечує сталий розвиток економіки, створення та розподіл фінансових ресурсів і послуг, накопичення інвестиційного капіталу, а також покращення макроекономічних і монетарних показників. У скрутних умовах сьогодення таких: ріст інфляції, збільшення грошової маси в обігу, девальвації гривні, ріст бюджетного дефіциту, скорочення золотого резерву, питання монетарного регулювання стають надзвичайно актуальними. Всі вищезазначені зміни в економіці країни є підґрунтям для перепрофілювання ключових інструментів грошово-кредитної політики держави. Прозорість грошово-кредитної політики України і її взаємодія з основними елементами загальноекономічної політики країни виступає основою розвитку економічних відносин. Отже, за таких умов до розробки та реалізації грошово-кредитної політики висуваються нові вимоги. Саме тому, процес прийняття і ефективність ключових засад грошово-кредитної політики держави, котрий є ключовим документом Національного банку України потребує надзвичайної уваги. Пошук дієвих інструментів монетарного регулювання спонукає до дослідження ключових основ формування сучасної грошово-кредитної політики. Дослідження досвіду використання Національним банком України різноманітних інструментів надає можливість визначити рівень ефективності грошово-кредитної політики і розробити пропозиції стосовно можливих шляхів його підвищення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретико-методологічними і практичними аспектами особливостей грошово-кредитної політики НБУ, пошуком дієвих рішень стосовно управління банками присвятили свої дослідження багато вітчизняних і закордонних вчених, а саме: Долан Е., Стельмах В.С., Калетнік Г.М., Мазур А.Г., Кубай О.Г., Ветрова І.В., Міщенко С., Люзьяк М.Е., Бартош О.М. та ін.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є виявлення та дослідження особливостей грошово-кредитної політики НБУ.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Грошово-кредитна політика є комплексом заходів у галузі грошового обігу і кредиту, які покликані забезпечити стабільність грошової одиниці України за рахунок впровадження регламентованих законом засобів і методик.

Криза в економіці країни стала складним викликом для Національного банку в питаннях вдосконалення діючої гро-

шово-кредитної політики, пошуку інноваційних механізмів для її реалізації, які обов'язково врахують фази економічного циклу, а також світовий досвід розвинутих країн, все це має на меті в перспективі забезпечити соціально-економічний розвиток в довгостроковій перспективі.

У відповідності із Законом України "Про Національний банк України", грошово-кредитна політика — комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, спрямованих на забезпечення стабільності грошової одиниці України через використання визначених Законом засобів і методів [1]. Проте ми вважаємо, що в даному визначенні не вистачає конкретизації інструментів та методик, яка стане основою стабільності національної грошової одиниці.

Дж. Долан наголошує на тому, що грошово-кредитна політика виступає комплексом заходів регулюючого впливу, спрямованих на зміну кількісних показників грошової маси яка перебуває в обігу на визначений момент часу [2, с. 48]. Проблематика даного твердження, на нашу думку, ґрунтується на тому, що акцент зроблений на кількісні показники грошової маси, проте важливішими є її якісні показники.

В. Стельмах стверджує, що у визначенні сутності грошово-кредитної політики основний акцент ґрунтується на розумінні її як комплексу взаємопов'язаних, спрямованих на досягнення певних цілей заходів щодо регулювання грошового ринку, що їх проводить держава через свій центральний банк [3, с. 58].

Г. Калетнік зазначає: "грошово-кредитна політика — це комплекс заходів у грошово-кредитній сфері, спрямованих на забезпечення економіки стабільною національною грошовою одиницею на контролювання (стримування) інфляції, стимулювання економічного зростання, забезпечення високого рівня зайнятості населення та вирівнювання платіжного балансу" [4, с. 112].

На думку Ветрової І.П., зміст грошово-кредитної політики являє собою систему заходів із регулювання грошової пропозиції за її кількістю, структурою, рівнем процентних ставок, ціною і обсягом кредитів, спрямованих на економічне зростання країни, стримування інфляції, забезпечення стабільності грошової одиниці України, забезпечення зайнятості населення, регулювання платіжного балансу з метою задоволення суспільного попиту на гроші [5, с. 7].

Сучасні кризові стани свідчать про те, що в сучасній практиці центральні банки мають дбати не лише про досягнення загального рівня стабільності фінансової системи в рамках реалізації загальної фінансової політики держави. Отже, в грошово-кредитній політиці акценти повинні бути зміщені з одностороннього розгляду цінності грошей як їх купівельної спроможності до комплексної оцінки з урахуванням цінності грошей як капіталу [6, с. 23].

Основною уповноваженою державою інституцією в Україні, що відповідає за планування та реалізацію грошово-кредитної політики, виступає Національний банк України. В Конституції України наголошено на тому, що Рада НБУ самостійно планує та затверджує "Основні засади грошово-кредитної політики" на кожний рік та здійснює контроль за її проведенням. Центральні банки країн, які мають ринкову економіку використовують досить широкий набір інструментів для грошово-кредитного регулювання. Інструментам грошово-кредитної політики є певні регулятивні заходи, котрі перебувають в абсолютному підпорядкуванні Центральному банку, однозначно контролюються ним, використання яких має вплив на пріоритетні напрями грошово-кредитної політики.

Проте досвід свідчить про те, що центральні банки не знайшли універсальних інструментів, котрі б могли застосовуватися із однаковою ефективністю враховуючи різні ситуації грошово-кредитного ринку та забезпечували б досягнення основних цілей. Суб'єктом грошово-кредитної політики є держава, незважаючи на те, що вирішальна роль при реалізації грошово-кредитного регулювання належить центральному банку, проте його політика не є автономною, а кінцева мета обов'язково має погоджуватися із пріоритетними напрямками макроекономічної політики держави.

Мета та особливості грошово-кредитної політики НБУ наведені на рисунку 1.

Аналізуючи вищенаведений рисунок вважаємо за доцільне зауважити те, що грошово-кредитна політика НБУ включає в себе системні і скоординовані заходи усіх інститутів з такими цілями:

- кількісний контроль за динамікою грошової маси;
- встановлення рівня купівельної спроможності національної валюти, за допомогою якою відбувається збалансування інтересів держави і інших суб'єктів господарської діяльності;
- розширення системи інституційних інвесторів та фінансових ринків;
- мотивація процесів накопичення обсягів вкладів населення до банківської системи;
- кредитування через інтенсифікацію кредитної активності банків;
- робота над забезпеченням стійкості банківського сектору за рахунок підтримання ліквідності банків за допомогою системи рефінансування;
- встановлення зовнішньої платоспроможності держави.

Люзняк М.Е. та Бартош О.М. наголошують на тому, що врахову-

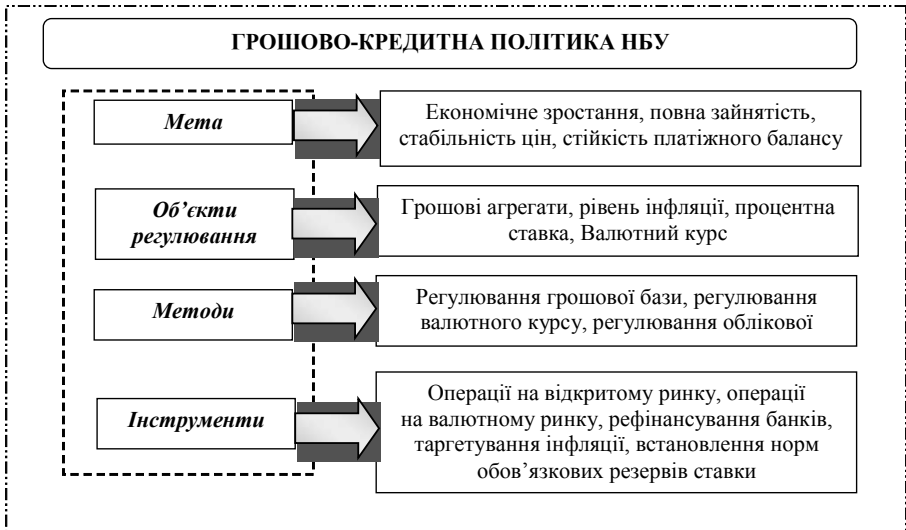

Рис. 1. Мета та особливості грошово-кредитної політики НБУ

Джерело: сформовано авторами на основі [4].

ючи такі завдання, грошово-кредитна політика повинна сприяти ліквідності фінансового ринку, добиватися росту ефективності своєї процентної політики, удосконалювати управління ліквідністю банків, розвивати систему макроекономічного моделювання та прогнозування. У загальному виді завдання грошово-кредитної політики НБУ направлені на забезпечення фінансової та макроекономічної стабільності, створення умов для досягнення установами банків економічної політики держави, що потребує розширення інструментарію грошово-кредитної політики, а також його повноважень. Виходячи з цього та враховуючи кількісні параметри: інфляція, прогнозна динаміка ВВП, валютний курс, платіжний баланс, можна визначити основні напрями розвитку грошово-кредитної політики, що включають основні орієнтири, виконання яких забезпечує цінову стабільність [7].

Грошово-кредитна політика має значний вплив на функціонування грошового ринку, а також на економіку в цілому за рахунок використання певних інструментів. Зазвичай до таких інструментів відносять адміністративні і економічні, правові і інформаційні регу-

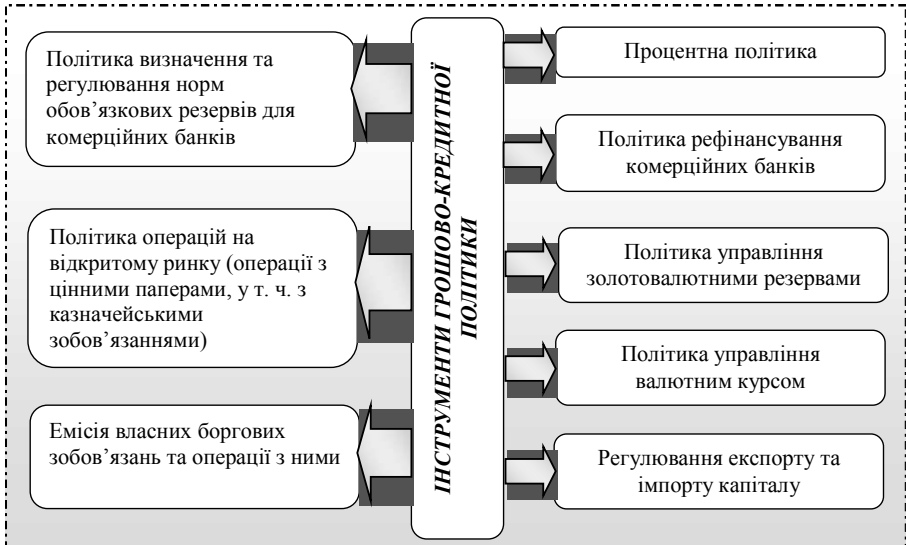

Рис. 2. Ключові інструменти грошово-кредитної політики

Джерело: сформовано автором на основі [2].

лятори, котрі використовує Національний банк України із метою підтримання балансу на грошово-кредитному ринку і забезпечення сталого економічного росту.

Ключові інструменти які використовуються в процесі забезпечення грошово-кредитної політики наведені на рисунку 2.

На нашу думку, важливим в умовах забезпечення грошово-кредитної політики є стратегічні напрями, які мають бути спрямовані на досягнення макроекономічної стабільності України у розрізі таких напрямів:

— на основі інфляційного таргетування запровадження монетарної політики, а саме перехід на цілковите таргетування інфляції; удосконалення інструментів монетарної політики з позиції підтримки банківських інституцій, що супроводжують інвестиційний та інноваційний розвиток нефінансових корпорацій загальнодержавного значення, зокрема сільськогосподарського спрямування, які на сьогодні повинні стати стратегічними об'єктами державної підтримки;

— забезпечення режиму гнучкого валютного курсу: реалізація стратегії режиму гнучкого валютного курсу в основі валютно-курсової політики з використанням ринкових інструментів хеджування валютних ризиків; скасування адміністративних обмежень на валютному ринку; розробка та впровадження заходів щодо зменшення високого рівня фінансової доларизації;

— зниження вартості грошей в країні: посилення ролі облікової ставки; реалізація стратегії чітких принципів застосування інструментів та процедур регулювання ліквідності; наближення фактичних процентних ставок на міжбанківському ринку до ставок, установлених грошово-кредитною політикою;

— відновлення кредитування економіки: стимулювання збільшення джерел та обсягів локальних довгострокових фінансових ресурсів; забезпечення доступності фінансових ресурсів для кредитування економіки; стимулювання розвитку ринку локального синдикування та консорціумних угод, що сприятиме рівню забезпечення фінансовими ресурсами стратегічних об'єктів реального сектору економіки.

ВИСНОВКИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Проаналізувавши вищенаведене, вважаємо за необхідне наголосити на тому, що грошово-кредитна політика України виступає життєво необхідним інструментом у регулюванні соціально-економічного розвитку економіки. Зростання її ефективності надасть змогу здійснити стабілізацію грошово-кредитної сфери, а також чинитиме позитивний вплив на реалізацію ключових пріоритетів розвитку країни в цілому. Аналіз ключових аспектів грошово-кредитної політики дав змогу дослідити основні недоліки в обґрунтуванні даного значення в економічній літературі. Найбільш точним обґрунтуванням, на нашу думку, є таке що враховує зміну монетарного режиму, виражає сутність грошово-кредитної політики як комплексу взаємопов'язаних і скоординованих дій Національного банку України, не обмежених у часі направлених на цінову стабільність враховуючи виклики ринку та ризики фінансового сектору економіки.

Література:

1. Закон України "Про Національний банк України" від 20 травня 1999 р. № 679-XIV (поточна редакція від 12 серпня 2015 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/679-14>

2. Долан Э.Дж. Деньги, банковское дело и денежно-кредитная политика / Э.Дж. Долан [Пер. с англ. В. Лукашевича и др.]; Под общ. ред. В. Лукашевича. — Л., 1991. — 448 с.

3. Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін: монографія / За ред. В.С. Стельмаха. — К.: Центр наукових досліджень Національного банку України, УБС НБУ, 2009. — 404 с.

4. Калетнік Г.М. Державне регулювання економіки: навч. посіб. / Г.М. Калетнік, А.Г. Мазур, О.Г. Кубай. — К.: "Хай-Тек Пресс", 2011. — 428 с.

5. Ветрова І.В. Правові основи реалізації грошово-кредитної політики національного банку України / І.В. Ветрова: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.07 (адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право). — К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2007. — 20 с.

6. Міщенко С. Удосконалення монетарної політики та регулювання фінансових систем / С. Міщенко / Вісник Національного банку України. — 2011. — № 5. — С. 21 — 27.

7. Люзьяк М.Е. Інструменти грошово-кредитної політики НБУ та їх вплив на депозитний і кредитний ринки / М.Е. Люзьяк, О.М. Бартош / Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=838>

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "On the National Bank of Ukraine", [Online], available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/679-14> (Accessed 30 Oct 2018).

2. Dolan, Je. Dzh. (1991), Den'gi, bankovskoe delo i denezhno-kreditnaja politika [Money, banking and monetary policy], St.Petersburg, Russia.

3. Stelmakh, V. S. (2009), Monetarna polityka Natsionalnoho banku Ukrainy: suchasnyi stan ta perspektyvy zmin [The monetary policy of the National Bank of Ukraine: Current State and Prospects of changes], Tsentr naukovykh doslidzhen Natsionalnoho banku Ukrainy, UBS NBU, Kyiv, Ukraine.

4. Kaletnik, H. M. Mazur, A. H. and Kubai, O. H. (2011), Derzhavne rehuliuвання ekonomiky [State regulation of Economy], "Khai-Tek Press", Kyiv, Ukraine.

5. Vietrova, I.V. (2007), "Legal bases for realization of monetary policy of the National Bank of Ukraine", Ph.D. Thesis, Administrative law and process; finance law; information law, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine.

6. Mishchenko, S. (2011), "Improvement of monetary policy and regulation of financial systems", Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy, no. 5, pp. 21—27.

7. Liuzniak, M. E. and Bartosh, O. M. (2011), "Instruments of monetary policy of the NBU and their impact on deposit and credit markets", Efektyvna ekonomika, [Online], vol. 12, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=838> (Accessed 30 Oct 2018).

Стаття надійшла до редакції 11.11.2018 р.